

שלחו להדפסה

גודל פונט

בארץ

בדיקת כלכליסט: הפסדים של מאות מיליוני שקלים לאוניברסיטאות בעקבות המשבר

למוסדות ההשכלה הגבוהה בישראל יש קרנות השקעה בארץ ובחו"ל בהיקף של 10 מיליארד שקל לפחות. הטכניון אמנם דיווח השבוע על הפסד של 25 מיליון שקל מכספי התרומות שלו בעקבות פרשת ההונאה העניקית של מאדוף, אך זהו רק קצה הקרחון. האוניברסיטאות, שנתמכות על ידי המדינה, מעדיפות להצניע את הפסדיהן. השקופה מכולן: אוניברסיטת בן-גוריון

שאול אמסטרדמסקי ועמיר קורץ

06:59, 17.12.08

10 תגובות

מערכת ההשכלה הגבוהה הפסידה מאות מיליוני שקלים מתשואות שליליות בקרנות ההשקעה שלהן עקב המשבר הגלובלי, כך עולה מבדיקה שערך "כלכליסט". נוסף על כך, לאור חשיפת פרשת [הונאת הענק](#) של ברנרד מאדוף בארצות הברית בימים האחרונים, נערכה בדיקה באוניברסיטאות בנוגע למידת חשיפתן, הישירה או המשנית, לקרן שלו.

עד כה דיווח הטכניון שהפסיד 25 מיליון שקל מכספי התרומות שלו בעקבות השקעה בקרן של מאדוף, ושאר האוניברסיטאות בארץ דיווחו שלא השקיעו בקרנות של מאדוף ולא נפגעו מהונאת הענק. האוניברסיטה העברית ומכון ויצמן מסרו שהן בודקות אם ישנה השפעה עקיפה של ההונאה על השקעותיהם, וכי נכון לשעה זו אין להם מידע כזה.

"חלק גדול מהמחקרים האקדמיים של אוניברסיטאות המחקר בארץ מומנו בידי קרנות מחקר. כיוון שהמשבר העולמי יצר הפסדים גדולים לקרנות האלו, הפסידו אוניברסיטאות המחקר מאות מיליוני שקלים", אמר לפני כמה שבועות ל"כלכליסט" נשיא אוניברסיטת בר-אילן פרופ' משה קוה. גם נשיא האוניברסיטה העברית ויו"ר ועד ראשי האוניברסיטאות, פרופ' מנחם מגידור, אמר [בראיון](#) ל"כלכליסט" שהפסדי הקרנות של כלל האוניברסיטאות בארץ בעקבות המשבר עומדים על "מאות מיליוני שקלים", וציין: "רק לגבי האוניברסיטה העברית מדובר בהפסד של עשרות מיליוני שקלים".

צילום: גלעד קוולרצ'יק

הפקולטה לרפואה באוני' ת"א. הפסד מוערך של 25 מיליון שקל לאוניברסיטה

אולם כאשר פנינו לאוניברסיטאות בבקשה לקבל את הנתונים המדויקים על השקעותיהן בקרנות, סירבו כמעט כולן לפרט את הסכומים המדויקים שהפסידו, והסתפקו בתשובות מעורפלות.

בן גוריון חושפת הכל

השקופה מכולן היא אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, היחידה שהעבירה ל"כלכליסט" נתונים מלאים. לדברי דובר האוניברסיטה, עמד היקף תיק ההשקעות של האוניברסיטה מאוקטובר 2007 עד אוקטובר 2008 על 1.29 מיליארד שקל. סכום זה מגלם הפסד בשיעור של 2.3%, כלומר הפסד של כ-30 מיליון שקל. נוסף על כך, ההפסד של האוניברסיטה בחודש אוקטובר היה בשיעור של 3.7%, כלומר כ-50 מיליון שקל.

באוניברסיטה מציינים כי עד השנה האחרונה הניבו קרנות ההשקעה של האוניברסיטה תשואה שנתית ממוצעת (דולרית) בשיעור של 10.2%. "75%–80% מתיק ההשקעות בשנים האחרונות הושקע בנכסים סולידיים, בעיקר אג"ח ממשלתיות ופיקדונות בנקאיים, ומקצתן באג"ח קונצרניות, תוך התמקדות באג"ח בדירוג גבוה. יתרת הנכסים מושקעים במניות ובהשקעות אלטרנטיביות", נמסר מטעם האוניברסיטה.

ויצמן טוען לתשואה חיובית

מכון ויצמן מסר בתשובה לפניית "כלכליסט" כי השקעות המכון בישראל הניבו בשנה האחרונה תשואה של כ-1% בלבד. ממוצע התשואה של המכון בתיק ההשקעות הבינלאומי שלו, כך נמסר, עמד בארבע השנים האחרונות על 8%. עם זאת, בסוף חודש אוקטובר פורסם ב"כלכליסט" כי היקף ההשקעות של המכון בחו"ל עומד על כמיליארד דולר, וכי היקף השקעותיו בישראל מסתכם בכ-100 מיליון דולר. עוד פורסם כי המכון הפסיד בהשקעותיו בחו"ל סכום של כ-50 מיליון דולר. המכון מסר בתגובה כי אינו נוהג לדווח על תיק ההשקעות שלו.

העברית פועלת בשני אפיקי השקעה

מהאוניברסיטה העברית נמסר ל"כלכליסט" כי קרנות ההשקעה של האוניברסיטה הושקעו לאורך השנים באופן סולידי והניבו פירות טובים. עוד נמסר כי לאור המשבר הגלובלי, האוניברסיטה ספגה תשואה שקלית שלילית של "אחוזים בודדים בלבד" בשנה האחרונה.

ל"כלכליסט" נודע מפי בכיר באוניברסיטה העברית כי השקעותיה מנוהלות בשני אפיקים: מלבד קרן השקעותיה בישראל, שהיקפה נאמד ביותר ממיליארד שקל, לאוניברסיטה קרנות נוספות בחו"ל, בהיקף של 600 מיליון דולר לפחות. קרנות אלו אינן

מנוהלות בידיה, אלא בידי שוחריה, והניהול שלהן אוטונומי. מדי שנה, במסגרת דיוני התקציב של האוניברסיטה, פונה הנהלתה אל השוחרים, וחלק מכספי הקרן מועברים לאוניברסיטה, בין אם למטרות ייעודיות (לפי הנחיות התורמים) ובין אם למטרות שוטפות.

צילום: יריב כץ

אוניברסיטת בר אילן. התשואות יתבררו רק בסוף ינואר

לדברי הבכיר, בשנים טובות מבחינה כלכלית מפרישים השוחרים עשרות מיליוני דולרים מקרנות אלו לאוניברסיטה. מצירוף נתונים אלה עולה כי הפסדיה בשל המשבר מוערכים בכמה עשרות מיליוני שקלים.

הטכניון ואוניברסיטת תל אביב דומים להפליא

תשובותיהם של הטכניון ושל אוניברסיטת תל אביב דומות להפליא לתשובתה של האוניברסיטה העברית. גם הם טוענים ל"תשואה שקלית נומינאלית וריאלית שלילית באחוזים בודדים בלבד" ב-2008 בשל המשבר הכלכלי. שני המוסדות טוענים אף הם כי בשנים הקודמות נרשמו תשואות חיוביות בקרנות ההשקעה שלהם כתוצאה מהשקעה במסלולים סולידיים. מוסדות אלה לא הסכימו לחשוף את היקף ההשקעות הכולל שלהם. עם זאת, על פי הערכות במערכת ההשכלה הגבוהה, היקף תיק ההשקעות השקלי של כל אחד ממוסדות אלה מסתכם ביותר ממיליארד שקל.

ל"כלכליסט" נודע כי בישיבה של חבר הנאמנים של אוניברסיטת תל אביב שנערכה לאחרונה הוצגו לנוכחים נתונים המראים כי האוניברסיטה הפסידה עשרות מיליוני שקלים בעקבות השקעות בחו"ל. דוברת האוניברסיטה מסרה בתגובה לכך: "במסגרת מדיניות ההשקעות הכללית של האוניברסיטה ואסטרטגיה של פיזור סיכונים בין אפיקי השקעה שונים, ועל פי החלטת חבר הנאמנים, השקיעה האוניברסיטה כ-10% מתיק ההשקעות שלה בחו"ל. מובן שהמשבר בשוק ההון היום השפיע על תיק השקעות זה".

בר-אילן ממעטת במילים

אוניברסיטת בר-אילן מסרה כי התשואות על ההשקעות השנה יתבררו רק בסוף חודש ינואר הקרוב. מדובר בכספי תרומות, שחלקם מושקעים בישראל וחלקם מושקעים בחו"ל על ידי אגודות הידידים של האוניברסיטה. "על פי ההערכות, השנה התשואות יהיו נמוכות מבשנים קודמות", נמסר מהאוניברסיטה.

חיפה מדוחת על תשואה שלילית

מאוניברסיטת חיפה נמסר כי התשואה בתיק ההשקעות של האוניברסיטה בתקופה שבין אוקטובר 2007 לבין אוקטובר 2008 היתה שלילית ועמדה על -5.2%.

התשובות הדומות מאוד של חלק מהאוניברסיטאות, והעובדה כי למעט בן גוריון אף אחת מהן לא הסכימה לחשוף את כלל השקעותיה ורובן לא ציינו את מידת הפגיעה המדויקת, מעלות שאלה קשה לגבי מידת חוסר השקיפות שלהן. זאת במיוחד לנוכח ההשוואה למצב בחו"ל. האוניברסיטאות הן אמנם לא מוסדות ציבוריים באופן מובהק, אבל חלק גדול מתקציביהן הוא ממשלתי. בשל כך, גם במשרד האוצר פועלים על מנת להגביר את שקיפותן, על ידי ניסיון למנות חשב במועצה להשכלה גבוהה מטעם המשרד.

בחודשים האחרונים ניהלה מערכת ההשכלה הגבוהה מאבק עיקש נגד משרד האוצר כדי לקבל מהמדינה תוספות תקציביות בהיקף של מאות מיליוני שקלים. בתום המאבק, שאותו הכריע ראש הממשלה, קיבלו האוניברסיטאות סכום מצטבר של 635 מיליון שקל. חלק מסכום זה מקורו בהתחייבויות קודמות של המדינה כלפי מערכת ההשכלה הגבוהה. כעת, לנוכח ההפסדים הכבדים של קרנות ההשקעה של האוניברסיטאות, ולנוכח המשך הפגיעה בהן בשל הימשכות המשבר, לא מן הנמנע כי האוניברסיטאות יציגו לאוצר דרישות תקציביות נוספות.